

С. М. Лупінович,
І. С. Лапшина,
М. І. Фотул

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. За останні чотири роки дистанційна освіта в початковій школі стала об'єктивною необхідністю і водночас викликом для всіх учасників освітнього процесу. Впровадження інноваційної для початкової школи форми навчання було несподіваним і викликало чимало нарікань. Ідея організації навчання на відстані не є новою, а з широким застосуванням комп'ютерів у закладах освіти України набула неабиякої популярності. За останні двадцять років накопичено значний досвід щодо дистанційних форм навчання. В науковій літературі досить ґрунтовно проаналізовано підходи до організації освітньої діяльності школярів старшої школи, здобувачів вищої освіти та дорослих під час підвищення кваліфікації. Проте дистанційна форма навчання молодших школярів у публікаціях освітян розглядається здебільшого на рівні опису практичного досвіду і потребує додаткових досліджень та узагальнення. Науковці, керівники закладів початкової освіти і батьки молодших школярів переважно вважають таку форму навчання проблемною. Разом із тим спостерігається швидке зростання кількості людей, які стають прихильниками дистанційної форми навчання своїх дітей з причин епідеміологічної безпеки, уникнення загрози життю дитини від наслідків воєнних подій, через особливості місцез перебування тощо. У науковій статті розглядається питання забезпечення якості дистанційної освіти в початковій школі. Виділяються фактори впливу на якість дистанційних форм навчання. Описано критерії виділених факторів.

Ключові слова: дистанційна освіта, початкова школа, якість дистанційної освіти в початковій школі, фактори впливу на дистанційну форму навчання.

Вступ. На сьогодні в системі початкової освіти постає багато викликів, серед яких воєнний конфлікт та пандемія COVID-19. Ці події змусили впровадити дистанційне навчання для молодших школярів, до якого більшість педагогів і учнів не була готова. Навіть після чотирьох років практичного впровадження дистанційної форми навчання ми спостерігаємо значну кількість проблем, які впливають на ефективність та комфортність такого способу отримання знань для учнів початкової школи, зручність його для

батьків і педагогів. Чимало вчителів-практиків, керівників освітніх установ і науковців вважає дистанційний освітній процес для учнів початкової школи проблемним.

Водночас на дистанційне навчання дітей молодшого шкільного віку спостерігається попит, що постійно зростає. Про це свідчить популярність дистанційних шкіл, в яких успішно функціонують початкові класи. За чотири роки в країні збільшилася кількість громадян, яким подобається дистанційна форма навчання і вони мають бажання саме в такий спосіб навчати своїх дітей. Проте переважна більшість громадян

обирає дистанційну форму навчання з огляду на об'єктивні причини. Це і необхідність гарантування безпеки в умовах воєнного часу, зважаючи на те, що в багатьох закладах освіти немає споруд цивільного захисту (укриттів). Сім'ї, які виїхали за кордон, мають потребу навчати дітей рідною мовою і за українськими програмами. Позбавлення можливості продовжувати навчання дистанційно може призвести до їх асиміляції з іншими народами, що негативно позначиться на демографії України. У дистанційній формі навчання не менше зацікавлені й учні з особливими освітніми потребами, які не можуть періодично або на постійній основі відвідувати заклади освіти. І кількість таких дітей поки що не зменшується.

У майбутньому, після закінчення війни, переходячи до традиційної — очної — форми навчання, необхідно зберігати, підтримувати і розвивати досвід дистанційної освіти школярів. На сьогодні неможливо передбачити появу наступних пандемій, небезпечних епідемій або раптових нових соціальних та воєнних конфліктів. Отже, для гарантування якісної початкової освіти українські заклади освіти, вчителі та учні мають бути готовими у будь-який момент перейти на дистанційну форму навчання. Тобто такий спосіб отримання знань має розвиватися, удосконалюватися й використовуватися у повсякденному освітньому процесі надалі. Саме це свідчить про актуальність визначення, розробки та створення педагогічно-організаційних умов для забезпечення ефективного дистанційного освітнього процесу в початковій школі.

Аналіз джерел. Питання запровадження дистанційного навчання перебуває в фокусі уваги українських і світових науковців та педагогів. У своїх роботах різні дослідники зосереджуються на принципах організації, побудови та реалізації дистанційного освітнього процесу.

Загальні питання організації віддалених форм освітньої комунікації висвітлювали учені В. Биков, Ю. Богачков [1], О. Гриценчук, О. Жук [2], В. Кухаренко [3] та інші. Змістову складову дистанційного навчання досліджували В. Вишневський, М. Гніденко, Г. Гайдур, О. Ільїн [4], Н. Клокар [5].

Психолого-педагогічним особливостям проектування віртуального освітнього середовища, його створенню та використанню присвятили свої роботи Д. Дубов [6], А. Заблоцький [7],

Дж. Літлфілд [8], В. Прибилова [9], Р. Шаран [10]. Проблемам організації педагогами дистанційного навчання присвячені роботи О. Чусової, З. Ваколі, І. Чейпеш [11]. Питання щодо запровадження дистанційної освіти в закладах загальної середньої освіти висвітлено в роботах І. Воронькової, С. Якубова [12] і О. Муковіз [13]. Науковець О. Муковіз у навчально-методичному посібнику акцентує саме на організації дистанційної освіти в початковій школі [13, с. 48–63].

Зауважимо, що переважна більшість дослідників розглядає дистанційну форму навчання як освітній процес у закладах вищої освіти. Значно менше робіт присвячено дистанційному навчання учнів старших класів. Проблема дистанційної форми для учнів початкових класів у наукових дослідженнях проаналізована недостатньо. Не повною мірою висвітлено загальні тенденції в організації діяльності, результативності та якості взаємодії суб'єктів навчання. Здебільшого в публікаціях розглядаються дистанційні види освітньої діяльності молодших школярів на рівні опису практичного досвіду.

Метою роботи є визначення педагогічних умов організації освітнього процесу учнів початкової школи із застосуванням технологій дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу. Дистанційна освіта — це складний соціально-педагогічний процес, учасниками якого є особи з різними фізичними, психічними, психологічними особливостями та соціально-побутовими умовами. Тому на якість дистанційної освіти впливають різні фактори. Найбільш важливі з них можна розподілити за трьома основними напрямками:

- матеріально-технічне забезпечення;
- методологічне забезпечення;
- формування належного рівня готовності всіх учасників освітнього процесу до освітньої дистанційної взаємодії.

Зазначені напрями мають важливе значення з огляду на необхідність створення умов для забезпечення якісного дистанційного освітнього процесу в початковій школі.

Найбільш складним питанням є створення технічних умов для дистанційної освіти. Українські освітні заклади функціонують з досить обмеженими фінансовими ресурсами, маючи значні потреби, на які не вистачає державного фінансування. Водночас організація дистанційного навчання вимагає чималих інвестицій.

Є потреба в сервері, який має бути оснащений платформою для налагодження системної контрольованої освітньої взаємодії учителів і здобувачів. Також для закладу освіти необхідний не просто швидкісний інтернет, яким сьогодні забезпечено більшість освітніх установ. Потрібна постійна цифрова адреса, завдяки якій буде здійснюватися безперебійна цілодобова робота системи, а це додаткова регулярна щомісячна оплата, тобто фінанси, які не гарантуються державою.

Навіть за відповідного облаштування закладу освіти комп'ютерна система не працюватиме без кваліфікованого супроводу та потребує введення додаткової штатної одиниці технічного персоналу. Для закладу або підрозділу початкової освіти таке фінансування не завжди є реальним. Проте існують й інші шляхи вирішення питань технічного забезпечення дистанційної освіти у початковій школі. Одним із них може бути укладання угоди про оренду сервера та співпрацю щодо його обслуговування з провайдером. Доцільно обирати того, хто надає закладу освіти інтернет-послуги. Освітні установи при цьому можуть розраховувати на певні знижки. Оренда сервера обійдеться значно дешевше, ніж його купівля, обслуговування та підключення на фіксовану IP-адресу. Фірма сама забезпечуватиме як безперервність роботи системи, так і можливе її відновлення у разі пошкодження або знищення.

Є також шлях використання безплатних можливостей Google акаунту [14]. Це реалізація навчання через Google Classroom, що потребує наявності просто грамотного компетентного працівника в закладі освіти, який володіє комп'ютерними технологіями на рівні адміністрування комп'ютерних мереж. Міністерство освіти і науки України та громадські освітні організації регулярно забезпечують проведення курсів підготовки таких фахівців. Тоді всі витрати закладу зводяться до матеріального заохочення лише цього організатора, яким може бути або адміністратор закладу освіти, або учитель-ентузіаст.

Серед технічних вимог дистанційної форми навчання важливе місце займає забезпечення учасників освітнього процесу технічними засобами. Для дистанційного викладання або навчання не потрібно мати дорогого суперсучасного комп'ютера. Робоче місце вчителя може бути облаштоване безпосередньо в самому закладі

освіти. У більшості закладів освіти, в тому числі й початкових, є комп'ютерний клас, де може бути виділено місце і час педагогу для проведення онлайн-уроків у режимі реального часу. Крім того, з тією самою метою може бути виділено час на комп'ютері в бібліотеці та мультимедійних кабінетах. Значна кількість кабінетів для навчання учнів початкової школи на сьогодні також облаштована комп'ютерами, які можна використовувати для проведення дистанційних уроків. Більшість педагогів виявляють бажання проводити уроки з дому, використовуючи власну техніку. Питання відстеження доброчесності роботи вчителів легко вирішуються адмініструванням системи. Заступник директора може відвідувати дистанційні уроки вчителя незалежно від місця проведення педагогом уроків. А надання можливості не витратити час і кошти на дорогу до школи стимулюватиме вчителя щодо придбання власного технічного устаткування.

За результатами опитування, проведеного серед вчителів закладів загальної середньої освіти Запорізької області, доходимо висновку, що респонденти зазначають про досить високий рівень технічного забезпечення їхньої професійної діяльності. 16 % опитуваних вказали, що мають комп'ютерну техніку вдома, а у 84 % облаштовані додаткові комп'ютеризовані робочі місця також на роботі. Вчителів, які не мають техніки взагалі, серед опитуваних не було виявлено.

Важливим фактором раціонального використання техніки є чіткий розклад онлайн-уроків. При цьому регламентується лише комп'ютерний час роботи учителя з учнями онлайн. Підготовка завдань, їх наступна перевірка можуть здійснюватися педагогами у зручний для них час удома або в одному комп'ютерному класі з іншими колегами.

Найбільших інтелектуальних і часових затрат від учителя потребує підготовка електронних матеріалів для викладання. Формування банків спільного використання електронних лекцій і завдань із різних предметів збагатить досвід кожного вчителя та зменшить його роботу з підготовки до уроків. Частково електронні матеріали можуть бути створені колективами педагогів методичних об'єднань початкових класів, регіональними методистами або методистом закладу освіти. Експертиза на рівні методичної ради закладу освіти забезпечить достатню якість дидактичних матеріалів. Тестова автоматична

перевірка виконаних завдань учнів звільнить час учителя, а розробка ігрових тестових завдань створить мотивацію у здобувачів до їх самостійного виконання.

Значною проблемою залишається забезпечення молодших школярів гаджетами для дистанційного навчання. Враховуючи рівень гаджетизації населення України, переважна кількість здобувачів, які навчаються в початковій школі, уже мають комп'ютерний пристрій, який вони можуть використати для навчання за дистанційною формою. За статистикою, більшість сімей під'єднані до мережі Інтернет. Не мають технічної можливості лише окремі учні, здебільшого з малозабезпечених сімей, або учні з багатодітних сімей, де одночасно за дистанційною формою навчаються декілька дітей і комп'ютерних пристроїв їм на всіх не вистачає. Проблема з підключенням може виникати також у сільській місцевості. Усунути ці складнощі можливо в індивідуальному порядку шляхом розподілу онлайн-уроків у часі протягом дня (організації позмінного навчання). Частина онлайн-уроків можна замінити відеолекціями та друкованими методичними матеріалами. Для деяких школярів рекомендовано створити комп'ютеризовані пункти при школах, де учні можуть перебувати під час онлайн-уроків. З цією метою можна облаштувати комп'ютерний клас, мультимедійний кабінет, встановити комп'ютер за умови їх розміщення в укритті. За наявності навушників одночасно перебувати в такому пункті можуть декілька дітей з різних класів. Учні мають можливість відвідувати онлайн-заняття, виконувати домашні завдання, проходити тестування та отримувати консультації від педагогів. Наявність організованої групи учнів, які навчаються дистанційно під наглядом педагога-тьютора, вирішує також питання перебування молодшого школяра у той час, коли його батьки працюють. Вочевидь бюджетом не передбачені такі освітні послуги, проте вони можуть бути запроваджені як платні додаткові послуги у закладі освіти, що є комерційно привабливим і для вчителів, і для освітньої установи. Такий досвід було застосовано в Казахстані під час пандемії COVID-19. Як альтернативу батькам може бути запропоновано об'єднати можливості декількох сімей, що проживають поруч. Один із дорослих (наприклад, по черзі) може виступати тьютором дистанційного освітнього процесу.

Певною проблемою для учителя є диверсифікація комп'ютерних пристроїв школярів, які можуть мати різні можливості та методи подання й обробки інформації. Зазначене питання уже перебуває не стільки в площині технічного забезпечення, скільки на рівні готовності учасників освітнього процесу до використання комп'ютерних технологій на різних пристроях і в різних операційних системах. І воно може бути розв'язане у спосіб централізованої закупівлі бюджетних комп'ютерних засобів навчання (планшетів або нетбуків) для учнів та учителя одночасно. Всі працюватимуть на однакових пристроях і з однаковими програмами. Якщо таке вирішення проблеми неможливе, то необхідна відповідна курсова підготовка насамперед учителів, які, своєю чергою, навчать учнів та батьків. Спеціалізовані комп'ютерні курси з використання вчителем найбільш популярних технологій на комп'ютерних пристроях різного плану (стаціонарних комп'ютерах, планшетах і смартфонах) забезпечать його готовність до надання допомоги школярам з різними гаджетами щодо опрацювання навчальної інформації.

У разі наявності в учнів різноманітних засобів учитель має ретельно підходити до вибору програми для створення електронних навчальних ресурсів і надавати перевагу універсальним програмам, які будуть доступними для здобувачів на різних пристроях. Оптимальним універсальним середовищем для створення навчальних ресурсів є Google акаунт. Задля зменшення перебування учнів перед екранами переважна більшість завдань має виконуватися письмово в зошиті, а на перевірку надсилатися фото виконаних робіт. З-поміж робіт, що потребують електронної форми подання, перевагу варто надати комп'ютерним тестам, виконувати які можна як на стаціонарних комп'ютерах, так і на смартфонах.

Від інформаційної компетентності вчителя початкових класів залежить якість дистанційного викладання. Педагог не просто виконує функції передавача навчальної інформації, він забезпечує ефективний навчально-пізнавальний процес учнів. А отже, необхідно організувати постійне підвищення його кваліфікації та опанування нових педагогічних технологій, найбільш доцільних під час освітньої взаємодії у дистанційній формі. Для досвідчених учителів може бути достатньо організації самоосвітньої діяльності, а для молодих учителів варто

організувати регулярне проведення очних семінарів і тренінгів.

Логічним є використання в початковій школі ігрових технологій, що сприяють розвитку емоційно-образного мислення учнів, кращому запам'ятовуванню, посилюють пізнавальну активність школярів, мотивацію до навчання. Застосування мультимедійних навчальних програм значно розширює можливості та підвищує ефективність ігрових уроків, а також дає можливість проводити керовану самостійну синхронну та асинхронну роботу дітей.

Не менш важливою, ніж технічне забезпечення і методологічна грамотність учителя, є готовність учнів до дистанційної форми навчання. Молодші школярі приходять на навчання до школи, не володіючи комп'ютерною грамотністю на достатньому рівні. Предмет «Інформатика» викладається лише з другого класу, а дистанційне навчання може розпочинатися з першого. На початку першого класу, за потреби, для учнів доцільно влаштувати короткотермінове інтенсивне навчання комп'ютерним технологіям. Організацію діяльності школяра забезпечують його батьки, а дистанційне навчання вимагає особливого підходу до побудови освітнього процесу. Тому значного ефекту школа досягне, якщо будуть проведені 1–2 організаційні спільні практичні заняття з учнями і батьками. В перші тижні дистанційного навчання окрім курсової підготовки бажано запровадити очні консультації за запитом школярів або їхніх батьків. Батьки мають бути повністю поінформованими щодо регламенту та особливостей дистанційного процесу навчання, роботи з навчальними матеріалами, виконання завдань учнями, збереження виконаних робіт та передавання їх на перевірку вчителю.

Дуже важливим є питання безпеки учнів у мережі Інтернет. Батьки здобувача мають володіти методами обмеження своєї дитини в мережі Інтернет, контролю за її контактами, перевірки відвідування уроків та активності в освітньому процесі. Інструкції з організації батьківського контролю значно допоможуть не тільки захистити дітей у мережі Інтернет, а й унеможливити відволікання школярів на комп'ютерні ігри. Вчитель і батьки учня мають встановити постійний надійний зв'язок для обміну інформацією з метою спільного і своєчасного розв'язання будь-яких проблем. Обов'язковим є надання доступу батькам до результатів навчання їхньої дитини.

Важливою умовою готовності всіх учасників дистанційного освітнього процесу є їх мотивація. Саме мотивація має бути першим кроком до запровадження дистанційного навчання. Учитель, учень та його батьки мають розуміти всі переваги, які отримують від дистанційної форми навчання, і всі проблеми, які їм доведеться розв'язувати. Позитивно на мотивацію кожного впливає наявність запропонованих варіантів дій за тих чи інших складних обставин. Розроблення відповідних інструкцій допоможе уникнути небажаних ситуацій. Негативно учасників дистанційного освітнього процесу мотивує невизначеність та незрозумілість можливих ситуацій, ризик, що дитина не зможе за певних обставин навчатися, вимоги до самостійного пошуку способів розв'язання проблем.

З метою мотивації батьків для них розробляються поради із окресленням шляхів отримання допомоги від закладу освіти, визначаються їхні права та обов'язки, порядок їхніх дій у нестандартних ситуаціях, таких як відсутність зв'язку, неможливість передати вчителю роботи учня на перевірку тощо.

Потужним мотиваційним фактором дистанційного навчання є розуміння всіма учасниками навчального процесу того, що вони беруть участь в освіті майбутнього й набувають життєвого досвіду, необхідного для конкурентоспроможності в цифровому суспільстві.

Демотиваторами дистанційної освіти є невпорядкованість, невизначеність та безлад в її реалізації. Зонами відповідальності адміністрації закладів освіти є складання розкладу уроків — синхронної взаємодії учителя з учнями, контроль за діяльністю вчителів та забезпечення методичної допомоги педагогам.

Слід враховувати, що порівняно з очним уроком навантаження на учнів і учителя під час дистанційної форми навчання збільшується, а мотивація учнів до практичної дистанційної діяльності швидко знижується. Сприйняття освітнього процесу учнями значною мірою залежить від їхньої працездатності. Однією з причин незадоволення можна вважати втомлюваність школярів, про яку заявили близько 70 % опитаних учнів закладів початкової освіти під час проведеного дослідження. Зменшити навантаження молодших школярів і підвищити їхню мотивацію до навчання можна із застосуванням ігрових технологій, поділом навчальної

інформації на невеличкі прості для розуміння кластери, запровадженням цікавих короткотермінових проєктів. Бажано періодично організувати очні зустрічі, а онлайн-взаємодію робити максимально інтерактивною, у вигляді ігрових інтерактивних програм, квестів, коміксів, сторітелінгу тощо. Онлайн-час учитель може використати для обговорення складних тем з предмета, активного спілкування та формування комунікативних навичок. Саме під час уроку учителю доцільніше запропонувати учням, наприклад, ставити запитання щодо матеріалу, який вони попередньо переглянули на відеолекції. У такий спосіб онлайн-урок може скоротитися до 20–30 хвилин, а офлайн-частина опрацювання матеріалу може відбуватися у зручний для учня час. Учителю важливо не забувати про гранично допустиме навантаження на школярів. Принцип «чим більше — тим краще» не працює, може призвести до перевтоми школярів і зменшення їхньої пізнавальної мотивації.

Робота з батьками є одним зі складних напрямів в організації дистанційної освіти. Не тільки учні і вчителі відокремлені один від одного простором та часом, батьки учнів також знаходяться поза зоною фізичного спілкування з учителем. Дистанційна форма комунікації дає змогу оптимізувати час взаємодії з батьками, а це означає, що учитель має приділити увагу змісту повідомлень, уважно ставитися до конфіденційної інформації, не порушувати принципів етики і толерантності. Першочерговим завданням школи є інформаційне підвищення батьківської компетентності з актуальних виховних та освітніх проблем, надання батькам практичних рекомендацій щодо підтримки навчання школяра вдома, висвітлення сучасних освітніх тенденцій у практичній площині. Інформування батьків про результати навчання учнів має відбуватися конфіденційно, що легко реалізувати завдяки будь-якій дистанційній платформі.

Для учнів, які навчаються вдома, важливою є організація їхнього робочого місця. Батьки мають подбати, щоб робочий стіл учня був вільним від зайвих речей, а зона огляду не містила улюблених іграшок, їжі або місця для сну. Батьки встановлюють такий режим дня своїй дитині, щоб інші члени сім'ї не відволікали дитину від змісту уроків.

Кожен описаний вище окремий фактор не може забезпечити якісне дистанційне навчання і працює лише в комплексі з іншими, проте налагодження

навіть одного із наведених напрямів позитивно позначається на дистанційному навчанні й значною мірою підвищує його якість. Ігнорування зазначених вище рекомендацій призводить до суттєвого зниження ефективності освіти і перешкоджає забезпеченню належного результату, спричиняє негативне ставлення до дистанційної форми навчання всіх, хто в ньому задіяний.

Висновки. В інформаційному швидко змінюваному і високотехнологічному світі, незалежно від ступеня застосування дистанційної форми навчання в початковій школі, всі учасники освітнього процесу мусять бути готовими у будь-який момент перейти на дистанційну форму навчання. Адміністрація закладів освіти має проводити відповідні заходи для формування такої готовності, а саме: створювати матеріально-технічні умови щодо забезпечення цих установ відповідною комп'ютерною технікою і кваліфікованим персоналом для її обслуговування.

Важливою умовою успішності запровадження дистанційних форм діяльності учителів є достатній рівень інформаційної компетентності, якої вони можуть набути, закінчивши спеціалізовані курси та шляхом керованої самоосвіти. Для організації ефективної самоосвітньої діяльності педагогів методисти закладу освіти складають орієнтовні плани, які містять, зокрема, актуальні теми з використання інформаційних технологій і забезпечення навичок протидії дезінформації та іншим загрозам у мережі Інтернет. Не менш важливим фактором є створення банків електронних навчальних матеріалів для спільного їх використання педагогами закладів освіти.

Формування готовності учасників освітнього процесу до використання дистанційних форм навчання неможливе без їх активного застосування в практичній діяльності. Перехід закладів початкової освіти на очну форму навчання має передбачити проведення регулярних курсів з організації дистанційного навчання для вчителів, молодших школярів та їхніх батьків, запровадження змішаних форм освітньої взаємодії і використання елементів дистанційних методик. Це дасть змогу уникнути стресових ситуацій за необхідності переходу до дистанційної форми навчання в майбутньому.

Комплексна робота за всіма зазначеними напрямами забезпечить високий рівень готовності закладу початкової освіти до дистанційного навчання без перевантажень, стресів і з гарантованими якісними результатами.

Список використаних джерел

1. Технологія створення дистанційного курсу : навч. посіб. / В. Ю. Биков та ін. Київ : Міленіум, 2008. 324 с.
2. Биков В. Ю., Гриценчук О. О., Жук Ю. О. Дистанційне навчання в країнах Європи та США і перспективи для України. *Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології* : кол. монографія. Київ : Атіка, 2015. С. 77–140.
3. Кучеренко Н. Дистанційне навчання як виклик сучасної університетської освіти: філософсько-правовий вимір. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. 2018. № 906. С. 34–40.
4. Вишнівський В. В., Гніденко М. П., Гайдур Г. І., Ільїн О. О. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів : навч. посіб. Київ : ДУТ, 2014. 140 с.
5. Клокар Н. Методологічні основи запровадження дистанційного навчання в системі підвищення кваліфікації. *Шлях освіти*. 2012. № 4 (46). С. 38–41.
6. Дубов Д. В., Ожеван М. А. Широкозмуговий доступ до мережі Інтернет як важлива передумова інноваційного розвитку України: аналітична доповідь. Київ : НІСД, 2013. 108 с.
7. Заболоцький А. Ю. Сучасний стан дистанційного навчання у ВНЗ України. *Вісник Дніпропетровського університету ім. А. Нобеля. Серія: «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2016. № 2 (12). С. 19–23.
8. Littlefield J. 10 reasons to choose online education. 2019. URL: <http://distancelearn.about.com/od/distancelearning101/tp/10-Reasons-to-Choose-Online-Education.htm> (дата звернення: 20.04.2024).
9. Прибилова В. М. Проблеми та переваги дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України. *Проблеми сучасної освіти*. 2013. Вип. 4. С. 27–36.
10. Шаран Р. В. Провідні тенденції розвитку дистанційної освіти в Україні. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2012. № 5. С. 220–224.
11. Чусова О. М., Ваколя З. М., Чейпеш І. В. Педагогічні основи дистанційного навчання. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. Вип. 80. Т. 2. С. 167–170.
12. Воротникова І. П., Якубов С. В. Упровадження дистанційних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів. Київ : Університет ім. Б. Грінченка, 2017. 140 с.
13. Муковіз О. П. Основи дистанційного навчання у початковій освіті : навч.-метод. посіб. Умань : Візаві, 2018. 128 с.
14. Приходько Л. А., Сьомак О. В., Ройко Л. Л. Використання додатків Google для підтримки дистанційного навчання учнів початкової школи. *Тенденції та перспективи розвитку освіти, науки та технології в епоху трансформаційних процесів* : зб. матер. Всеукраїнської науково-практичної конференції. Луцьк : Вежа, 2021. С. 207–210.

References

1. Bykov, V. Yu., Kuharenko, V. M., Syrotenko, N. G., Rybalko, O. V., & Bogachkov, Yu. M. (2008). *Tekhnolohiia stvorennia dystantsiinoho kursu [The technology of creating a distance course]*. Kyiv : Milenium [in Ukrainian].
2. Bykov, V. Yu., Hrytsenchuk, O. O., & Zhuk, Yu. O. (2015). *Dystantsiine navchannia v krainakh Yevropy ta SShA i perspektyvy dlia Ukrainy [Distance learning in Europe and the USA and prospects for Ukraine]*. Informatsiine zabezpechennia navchalno-vykhovnoho protsesu: innovatsiini zasoby i tekhnolohii — Information support of the educational process: innovative means and technologies. (pp. 77–140). Kyiv : Atika [in Ukrainian].
3. Kucherenko, N. (2018). *Dystantsiine navchannia yak vyklyk suchasnoi universytetskoï osvity: filosofsko-pravovyi vymir [Distance learning as a challenge of modern university education: philosophical and legal dimension]*. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Serii: Yurydychni nauky — Bulletin of the National Lviv Polytechnic University. Series: Legal sciences*, 906, 34–40. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2018_20_8 [in Ukrainian].
4. Vyshnivskiy, V. V., Hnidenko, M. P., Haydur, G. I., & Ilyin, O. O. (2014). *Orhanizatsiia dystantsiinoho navchannia. Stvorennia elektronnykh navchalnykh kursiv ta elektronnykh testiv [Organization of distance learning. Creation of electronic training courses and electronic tests]*. Kyiv : DUT [in Ukrainian].
5. Klokar, N. (2012). *Metodolohichni osnovy zaprovadzhennia dystantsiinoho navchannia v systemi pidvyshchennia kvalifikatsii [Methodological foundations of the introduction of distance learning in the system of professional development]*. *Shliakh osvity — The way of education*, 4 (46), 38–41 [in Ukrainian].
6. Dubov, D. V., & Ozhevan, M. A. (2013). *Shyrokozsmuhovyi dostup do merezhi Internet yak vazhlyva peredumova innovatsiinoho rozvytku Ukrainy: analitichna dopovid [Broadband access to the Internet*

- as an important prerequisite for the innovative development of Ukraine: an analytical report]. Kyiv : NISD [in Ukrainian].
7. Zabolotskyi, A. Yu. (2016). Suchasnyi stan dystantsiinoho navchannia u VNZ Ukrainy [Modern state of distance learning in universities of Ukraine]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu im. A. Nobelia. Serii: "Pedagogika i psykholohiia". Pedagogichni nauky — Bulletin of Dnipropetrovsk University named after A. Nobel. Serii: "Pedagogy and psychology". Pedagogical sciences*, 2 (12), 19–23 [in Ukrainian].
 8. Littlefield, J. (2019). *10 reasons to choose online education*. Retrieved from <http://distancelearn.about.com/od/distancelearning101/tp/10-Reasons-to-Choose-Online-Education.htm>.
 9. Prybylova, V. M. (2013). Problemy ta perevahy dystantsiinoho navchannia u vyshchych navchalnykh zakladakh Ukrainy [Problems and advantages of distance learning in higher educational institutions of Ukraine]. *Problemy suchasnoi osvity — Problems of modern education*, 4, 27–36 [in Ukrainian].
 10. Sharan, R. V. (2012). Providni tendentsii rozvytku dystantsiinoi osvity v Ukraini [Leading trends in the development of distance education in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu "Ukraina" — Collection of Science Proceedings of the Khmelnytskyi Institute of Social Technologies of the University "Ukraine"*, 5, 220–224 [in Ukrainian].
 11. Chusova, O. M., Vakolya, Z. M., & Cheypesh, I. V. (2021). Pedagogichni osnovy dystantsiinoho navchannia [Pedagogical foundations of distance learning]. *Pedagogichni nauky: realii ta perspektyvy — Pedagogical sciences: realities and prospects*, 80, 2, 167–170. Retrieved from <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/3481> [in Ukrainian].
 12. Vorotnikova, I. P., & Yakubov, S. V. (2017). *Uprovadzhenia dystantsiinykh tekhnolohii u navchalno-vykhovnyi protses zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv [Implementation of remote technologies in the educational process of general educational institutions]*. Kyiv : Universytet im. B. Hrinchenka [in Ukrainian].
 13. Mukoviz, O. P. (2018). *Osnovy dystantsiinoho navchannia u pochatkovii osviti [Basics of distance learning in primary education]*. Uman : Vizavi [in Ukrainian].
 14. Prykhodko, L. A., Somak, O. V., & Roiko, L. L. (2021). Vykorystannia dodatkov Google dlia pidtrymky dystantsiinoho navchannia uchniv pochatkovo shkoly [Use of Google applications to support distance learning of elementary school students]. *Tendentsii ta perspektyvy rozvytku osvity, nauky ta tekhnolohii v epokhu transformatsiinykh protsesiv — Trends and prospects for the development of education, science and technology in the era of transformational processes* : Collection of materials All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (pp. 207–210). Lutsk : Vezha [in Ukrainian].

S. M. Lupinovich,
I. S. Lapshyna,
M. I. Fotul

WAYS OF ENSURING AN EFFICIENT EDUCATIONAL PROCESS USING ELEMENTS OF DISTANCE EDUCATION

Abstract. Over the past four years, distance education in primary school has become an objective necessity and, at the same time, a significant challenge for all participants in the educational process. The introduction of a distance education for a primary school was unexpected and caused a significant number of complaints. The idea of organizing distance learning is not new, but with the widespread use of computers in educational institutions of Ukraine, it has gained considerable popularity. Over the past twenty years, considerable experience has been accumulated regarding distance learning. In the scientific literature, approaches to the organization of educational activities of high school students, students of higher education, and adults in the course of advanced training are considered in sufficient detail. However, distance education of junior primary school students in the publications of educators is considered mainly at the level of description of practical experience and needs additional research and generalization. A significant number of scientists, heads of primary education institutions and parents of younger students consider this form of education problematic. At the same time, there is a rapid increase in the number of people who become supporters of the remote form of education of their own children for reasons of epidemiological safety, avoiding threats to the child's life from the consequences of military events, peculiarities of the place of stay, etc. The scientific article examines the issue of ensuring the quality of distance education in primary school, factors affecting the quality of distance education are highlighted, the criteria for selected factors are described.

Keywords: distance education, primary school, quality of distance education in primary school, factors affecting distance education.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Лупінович Світлана Миколаївна — канд. пед. наук, доцентка, завідувачка кафедри педагогіки та методик навчання, Хортицька національна академія, м. Запоріжжя, Україна, svetlanalupinovich@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6185-470X>

Лапшина Ірина Сергіївна — канд. пед. наук, доцентка кафедри педагогіки та методик навчання, Хортицька національна академія, м. Запоріжжя, Україна, ilanishpal@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7875-9485>

Фотул Марина Іванівна — здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність 013 «Початкова освіта», Хортицька національна академія, м. Запоріжжя, Україна, fotulmarishka@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-4562-3820>

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Lupinovich S. M. — PhD in Pedagogy, Associate Professor, Head of the Department of Pedagogy and Teaching Methods, Khortytsia National Academy, Zaporizhzhia, Ukraine, svetlanalupinovich@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6185-470X>

Lapshyna I. S. — PhD in Pedagogy, Associate Professor of the Department of Pedagogy and Teaching Methods, Khortytsia National Academy, Zaporizhzhia, Ukraine, ilanishpal@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7875-9485>

Fotul M. I. — Student of the Department of Pedagogy and Teaching Methods, Khortytsia National Academy, Zaporizhzhia, Ukraine, fotulmarishka@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-4562-3820>

Стаття надійшла до редакції / Received 27.04.2024